

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет гуманітарно-педагогічний
19 червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Спеціальна психологія**

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 053 – «Психологія»
Освітня програма «Психологія» (ОС «Магістр»)
Факультет: гуманітарно-педагогічний
Розробник: доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології Микита ПАНОВ

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни «Спеціальна психологія»

Навчальна дисципліна «Спеціальна психологія» є важливою складовою професійної підготовки майбутніх магістрів психології та спрямована на формування системи наукових знань про закономірності психічного розвитку осіб з особливими освітніми потребами, особливості формування особистості в умовах порушеного розвитку, механізми компенсації та соціальної адаптації, а також сучасні підходи до психологічного супроводу, діагностики, корекції та реабілітації.

Дисципліна інтегрує досягнення спеціальної, вікової, клінічної, нейропсихології та психології розвитку, забезпечуючи міждисциплінарний підхід до вивчення психологічних особливостей осіб із різними видами дизонтогенезу. Особлива увага приділяється питанням інклюзивної освіти, психологічної підтримки сімей, психодіагностики та побудови індивідуальних програм психологічного супроводу.

Опанування курсу передбачає набуття здобувачами теоретичних знань і практичних компетентностей щодо психологічного консультування, психодіагностики, психокорекції та психологічної реабілітації осіб з особливими освітніми потребами в умовах сучасного суспільства.

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, ступінь вищої освіти		
Освітній ступінь	<i>магістр</i>	
Спеціальність	<i>053 – «Психологія»</i>	
Освітня програма	<i>Психологія</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	-
Семестр	2	-
Лекційні заняття	30 год.	-
Практичні, семінарські заняття	30 год.	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	120 год.	-
Індивідуальні завдання		-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	4 год.	=

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Спеціальна психологія» є формування у здобувачів вищої освіти системи наукових знань щодо закономірностей психічного розвитку осіб з особливими освітніми потребами, особливостей психодіагностики, психологічного супроводу, консультування, психокорекції та реабілітації, а також розвиток професійних компетентностей щодо організації психологічної допомоги в умовах інклюзивного середовища.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) у професійній діяльності.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми в царині психологічної науки й практики.

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності зі збереженням власної ідентичності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та/або практичної значущості, аналізувати його результати, робити коректні висновки та розробляти вагомі для науки й практики рекомендації на їх підґрунті, представляти результати власних досліджень науковій спільноті.

СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність із використанням науково обґрунтованих методів психологічної допомоги.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРН2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПРН3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПРН4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПРН5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПРН7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях, у тому числі іноземною мовою.

ПРН8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПРН9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПРН11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності, оцінювати їх ефективність.

1. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усь ого	у тому числі					
		л	пр.	лаб.	інд	ср.		л.	пр.	лаб.	інд	ср.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади спеціальної психології													
Тема 1. Спеціальна психологія як галузь психологічної науки.	18	3	3			12							
Тема 2. Теоретичні основи дизонтогенезу.	18	3	3			12							
Тема 3. Психологія осіб з інтелектуальними порушеннями.	18	3	3			12							
Тема 4. Психологія осіб із сенсорними порушеннями.	18	3	3			12							
Тема 5. Психологія осіб із тяжкими порушеннями мовлення.	18	3	3			12							
Тема 6. Психологія осіб із порушеннями опорно-рухового апарату.	18	3	3			12							
Разом за змістовим модулем 1	108	18	18			72							
Змістовий модуль 2. Психодіагностика, психологічний супровід і реабілітація осіб з особливими освітніми потребами													
Тема 1. Психологія осіб із розладами аутистичного спектра.	12	2	2			8							
Тема 2. Психологія осіб із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності.	12	2	2			8							
Тема 3. Психодіагностика в спеціальній психології.	12	2	2			8							
Тема 4. Психологічне консультування та психологічний супровід.	12	2	2			8							
Тема 5. Психологічна корекція та психореабілітація.	12	2	2			8							
Тема 6. Міждисциплінарний підхід у роботі з особами з особливими освітніми потребами.	12	2	2			8							
Разом за змістовим модулем 2	72	12	12			48							

Усього годин	180	30	30			120						
--------------	-----	----	----	--	--	-----	--	--	--	--	--	--

2. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Спеціальна психологія як галузь психологічної науки.	3
2	Теоретичні основи дизонтогенезу.	3
3	Психологія осіб з інтелектуальними порушеннями.	3
4	Психологія осіб із сенсорними порушеннями.	3
5	Психологія осіб із тяжкими порушеннями мовлення.	3
6	Психологія осіб із порушеннями опорно-рухового апарату.	3
7	Психологія осіб із розладами аутистичного спектра.	2
8	Психологія осіб із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності.	2
9	Психодіагностика в спеціальній психології	2
	Всього	30

3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз сучасних підходів у спеціальній психології.	3
2	Практичний аналіз видів дизонтогенезу.	3
3	Особливості психологічної допомоги особам з інтелектуальними порушеннями.	3
4	Соціально-психологічна адаптація осіб із сенсорними порушеннями.	3
5	Психологічний супровід осіб із порушеннями мовлення.	3
6	Особливості роботи психолога з особами з порушеннями ОРА.	3
7	Кейси психологічного супроводу осіб з РАС.	2
8	Практика психологічної допомоги при СДУГ.	2
9	Використання психодіагностичних методик.	2
10	Консультації сімей осіб з ООП.	2
11	Розроблення психокорекційних програм.	2
12	Організація міждисциплінарної взаємодії	2
	Всього	30

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія розвитку спеціальної психології.	12
2	Сучасні концепції дизонтогенезу.	12
3	Психологія інтелектуальних порушень.	12
4	Психологія сенсорних порушень.	12
5	Психологія мовленнєвих порушень.	12
6	Психологія порушень опорно-рухового апарату.	12
7	Розлади аутистичного спектра: сучасні дослідження.	8
8	СДУГ: сучасні підходи до супроводу.	8
9	Психодіагностика осіб з ООП.	8
10	Консультації сімей осіб з ООП.	8
11	Психокорекція та психореабілітація.	8
12	Інклюзивна освіта та міждисциплінарна взаємодія.	8

Всього	120
--------	-----

5. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- реферат;
- екзамен.

6. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму.

7. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Теоретико-методологічні засади спеціальної психології		
Практична 1. Аналіз сучасних підходів у спеціальній психології.	Знати сучасні теоретичні підходи, предмет, завдання та методологічні засади спеціальної психології.	10
Практична 2. Практичний аналіз видів дизонтогенезу.	Знати класифікації дизонтогенезу, причини та механізми порушень психічного розвитку.	10
Практична 3. Особливості психологічної допомоги особам з інтелектуальними порушеннями.	Знати психологічні особливості осіб з інтелектуальними порушеннями та принципи психологічної допомоги.	5
Практична 4. Соціально-психологічна адаптація осіб із сенсорними порушеннями.	Знати особливості психічного розвитку та адаптації осіб із порушеннями слуху та зору.	5
Практична 5. Психологічний супровід осіб із порушеннями мовлення.	Знати особливості психологічного супроводу осіб із мовленнєвими порушеннями.	5
Практична 6. Знати особливості психологічного супроводу осіб із мовленнєвими порушеннями.	Знати психологічні особливості та напрями психологічної підтримки осіб із порушеннями опорно-рухового апарату.	5
Модульна контрольна робота 1.		60
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Психодіагностика, психологічний супровід і реабілітація осіб з ООП		
Практична 1. Кейси психологічного супроводу осіб з РАС.	Знати особливості психологічного супроводу осіб із розладами аутистичного спектра.	5

Практична 2. Практика психологічної допомоги при СДУГ.	Знати сучасні підходи до психологічної допомоги особам із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності.	5
Практична 3. Використання психодіагностичних методик.	Знати принципи психодіагностики та вміти застосовувати психодіагностичні методики у спеціальній психології.	10
Практична 4. Консультування сімей осіб з ООП.	Знати особливості психологічного консультування сімей осіб з особливими освітніми потребами.	10
Практична 5. Розроблення психокорекційних програм.	Знати принципи побудови та реалізації психокорекційних програм.	10
Практична 6. Організація міждисциплінарної взаємодії	Знати особливості міждисциплінарної взаємодії у роботі з особами з особливими освітніми потребами	5
Модульна контрольна робота 2.		55
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перекладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету).

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn:

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Бочелюк В. Й., Панов М. С., Познякова О. В. Аутологія: навчально-методичний посібник. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2023. 328 с.
2. Бочелюк В. Й., Панов М. С., Спицька Л. В. Класифікація розладів аутичного спектру. Перспективи та інновації науки. 2022. Вип. 9(14). С. 530–540.
3. Бочелюк В. Й., Панов М. С., Спицька Л. В. Клінічні прояви аутизму, ознаки та симптоми порушення. Наукові перспективи. 2022. Вип. 8(26). С. 371–388.
4. Душка А. Л., Теліков О. В. Спеціальна психологія: навчальний посібник Запоріжжя: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2026. 432 с.
5. Кобильченко В. В., Омельченко І. М. Спеціальна психологія: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 224 с.
6. Мартиненко І. В. Логопсихологія: курс лекцій. Навчальний посібник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ: ДІА, 2019. 120 с.
7. Пахомова Н. Г., Кононова М. М. Спеціальна психологія. Полтава: АСМІ, 2015. 389 с.